

31

פרוטוקול מס' 249

מישיבת ועדת הכספים

ביום רביעי, כ"ח ניסן תשל"ה (9.4.75) בשעה 10.00

ג כ ה ו :

היו"ר י. קרובמן

חברי הוועדה:

- ע. אמרדאי
- ש. אדלר
- י. בן-טאיר
- ז. גוטנברג
- ש. לורנץ
- מ. נמיר
- ח. קודנר
- ג. קצב
- י. חסיד

מוזמנים:

- ב. גזית - מנכ"ל טעור ראש המטלה
- ש. שילה - ממנכ"ל
- א. טל - מנהל המועצה למהקרד ופיתוח
- ש. גירון - מזכיר המועצה למהקרד ופיתוח
- מ. ספרובי - השבט הטעור
- ד. ברסי - אגף התקציבים
- ש. דולדנו - היועץ לעניני ערבים
- א.נ. פלוג - היועץ הכלכלי לוועדה
- א. קרסנר - מזכיר הוועדה

ד. בלוטדורן

רשמה:

תקציב טעור ראש המטלה

סדר - ה י ו מ :

(סקירת היועץ לעניני ערבים - עמ' 9, 8 ו-10 - טודי).

~~(החלטות)~~
~~350~~
~~10.4.75~~
 (נוקדה ב' 10.4.75)

יו"ר י. קרבמן:

אנ"י פותח את הישיבה.

תקציב משרד ראש הממשלה

גז"ת:

התעוררו כאן שאלות שלמעשה אנו מתלבטים בקשר אליהן כל השנים. ונסה לספל בשאלות אלה, לחדרן ולהראות באיזה כיוון אנחנו מגיבים פתור אותן.

אפשר לוטו שמשרד ראש הממשלה מורכב שלושה אלמנטים, ששניים מהם עוזרים לטיפול האינטגרטיבי בנושאים שראש ממשלה ממונה עליהם, כראש ממשלה, ואילו השלישי - לאו-דווקא. האלמנט שלישי מורכב מקבוצה של יחידות שונות. למשל, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה וז'נרל המדינה. אפשר כמובן לגרום שאין לטפח אלמנט זה למשרד ראש ממשלה. אטפל בזה אחר-כך. זו שאלה משנית.

אנ"י דווח להקדיש זמן לנושא של הניהול אינטגרטיבי של העניינים העיקריים העומדים על הפרק.

במשרד ראש הממשלה יש כמה גופים. אשית, מזכירות הממשלה. לא אפשר את פעולותיה. זה גוף מוכר. אחד תפקידים שלו הוא מעקב אחר ביצוע החלטות הממשלה. הגוף השני - המועצה מחקר ופיתוח. בכל הנוגע לפעולות הממשלה בתחום המדע, יש ברשות ראש ממשלה גוף השוכן במשרד ראש הממשלה. הגורם השלישי, שכבר הופיע כאן, ואיננו יועץ ראש הממשלה לרווחה. באמצעות ועדת השו"מ לענייני רווחה הוא נושא כמיטב יכולתו לשמש מכשיר בידי ראש הממשלה לנושאים הללו.

דבר אחד שאיננו די מודעים לו הוא הליך קבלת ההחלטות. ארצה על-כך את הדיבור. אתחיל אולי על-ידי ד"ר שאמביר כיצד נעשה הדבר בארצות-הברית. ארצות-הברית היא אולי הדוגמה היחידה שראוי לקחת מבהינה זאת. איננו מקבל את השגיאות שהאמריקאים נושאים, למרות המיכניסם המצוי ברשותם. השגיאות אינן, בהכרח, תולדה ול המיכניסם. לפעמים השגיאות הן על אף המיכניסם. פרוצדורי למרעצה לבטחון לאומי של ארצות הברית. המועצה לבטחון לאומי בארצות-הברית וזרכבת משלושה דברים:

ראשית, היא מועצה לבטחון לאומי במובן ול ועדת שרים בראשות נשיא ארצות-הברית, כאשר הוא מזמן אליו את מזכיר ומדינה, את שר האוצר שלו ואת מנהל ה-C.I.A. כאשר הנשיא דווח להביא לידיד החלטה במיטור הגבירה הזו, הוא מזמן לשם-כך את החבורה הזאת.

שנית - בתוך הבית הלבן יש כארבעים וזבדים. יחד עם המזכירות והשרותים למיניהם - כ-110 עובדים. אלה עובדי ודינה. חלקם עובדים קבועים של המועצה הזאת וחלקם מושאלים ממקורות אחרים. הם מכינים חומר.

דבר שלישי - הם קוראים לזה The N.S.C. System. בעיקרו של דבר זו ועדה בין-משרדית. זניה שנשיא ארצות-הברית אמר: עלינו לבחון מחדש את מדיניותנו מזרח התיכון. הוא מבקש שמחלקת המדינה תכין מצע למטרה זו כאשר לפניו מצע ראשון שהוכן במועצה לבטחון לאומי, ואנשי המועצה לבטחון לאומי יטלו חלק בכך. בהתאם לכך מכניסים את הועדה הבין-משרדית.

בנוסף לכך יש גופים קבועים. יש ועדה ובוועה של פקידים בכירים המסתעפת מן המועצה לבטחון לאומי, כאשר היושב-ראש הוא בדרך-כלל נציג הגוף העומן בכך כל ימות השנה. כלומר, בנושא ודיני - היושב-ראש יהיה איש מחלקת המדינה; בנושא צבאי - איש הפנטגון; אם מדובר באספקט מודיעיני-בידוני - היושב-ראש יהיה איש ה-C.I.A.

המועצה לשיקום הארץ של ארצות-הבריה
איננה מועצת חכמים, מועצת גדולי תורה, לאמור - אותה מטעם לאינטלקטואלים
אמריקאים המסתובב בניו-יורק. בחלק המעורבים, כמו ב"דג"ל בול או מקלוי,
הם אינם חברי המועצה לבטחון לאומי של ארצות-הבריה. קיימנג'ר יכול לזמן
אותם יחד ואחד-כך לפדוטם משה בעתון, יאל, ער איננה המועצה לבטחון
לאומי.

מדינת-ישראל צריכה לעבוד בערך בשיטה
הזאת. אינני אומר שזה בדיוק מה שאנחנו עושים, אבל יש משהו מן הדברים
האלה.

מה יש כיום? יש על-ידי ראש הממשלה
מוזכיר צבאי. המזכיר הצבאי הוא המקשר אל צה"ל ואל מסדר הבטחון.
צה"ל זן מערכת גדולה. הוא איננו מקשר אל צה"ל רק דרך הציבור של
לשכת הרמטכ"ל. זה יכול להיות אפי המודיעין של צה"ל, אגף המבצעים
של צה"ל וכיוצא באלה. ראש הממשלה מתווכח על שירות הבטחון ועל המוסד
המרכזי למודיעין. בנושאים אלה, פרט לדברים שראש הממשלה עצמו עושה
בהיותו מסונה על הדברים האלה, מטפל המזכיר הצבאי. במידה פחותה
הוא מטפל גם בעניינים הקשורים למשטרה. יוצא שלראש הממשלה יש מכשיר
לטפל בכל קשת הדברים הזאת, הבטחונות - צה"ל, המשטרה והמוסד המודיעיני.

לראש הממשלה יש יועץ מדיני. היועץ
המדיני חייב להבטיח את המיטתל הנושאים המדיניים, מבחינת ראש הממשלה,
ואת הקישור עם משרד החוץ. בעיות אחרות הן במיטתל משרד של מסדר
החוץ ומשרד ראש הממשלה. יש ועדות בין-משרדיות, בעיקר למועצה לבטחון
לאומי. מזכיר שלושה צוותים בין-משרדיים שאינם כפופים בשנה האחרונה.
הצוות הראשון פעל אחרי מלחמת יום הכיפורים, לקראת ועידת ג'נבה דאז.
זה היה בדצמבר 1973, בדאשן. היועץ המדיני היה אז הרב בכיר מאוז
דרחב מאוז - היועץ המשפטי לממשלה, סג"ל משרד האוצר, שלושה אלופי
צה"ל, סג"ל משרד החוץ, היועץ המשפטי של משרד החוץ, הממונה על אגף
התקציבים, נציג שירות הבטחון, על גטיס אד-הוק - נציג המוסד - נכל-סיני
פקידים זוטרים מכל אחד מהגופים האלה. הצוות הזה פעל כחודשיים.
למעשה הוא לא פורק, פשוט לא התכנס, כי התחלנו ללכת בצירון אחר, ועידת
ג'נבה קיבלה אופי אחר.

באוקטובר 1974, לקראת ביקורו של
קיימנג'ר, הוקם צוות זה מחדש. בצורה יותר מצומצמת. הוא ישב יום
אחד בלבד, הפיין "גייט" שדון בממשלה, במקביל החלטת ממשלה ואליה צורף
הנ"י, כ"גייט קבינטי". זה לא צורף בצורה מהיבנת, אבל זה צורף לדברי
ההסבר להחלטת הממשלה.

לקראת השלב המכריע במשא-ומצת עם קיימנג'ר
שוב פעל הצוות הזה, על גטיס בין-משרדי. הפעם זה התפרטם בעתון, כי
כל הזמן נשמעה תביעה ציבורית מדוע אין דבר כזה.

את העבודה היומיומית מבצעים האנשים
העובדים בלשכת ראש הממשלה. למשל, ליד היועץ לעניינים סובייטיים של
ראש הממשלה יש שני בחורים שמטיינים מוסד המועצה לראש הממשלה - תקציבים,
תמציות ולפעמים יותר מזה. למשל, ב-26 בדצמבר מצרים הגיבה בצורה
סטריימת על ההצעות שלנו - שנקראו בשעתו ההצעות של אשד אלון. על-סמך
זה הוכנו כמה תקציבים על זה שהמזרים אומרים, עם השקמה בשולי הדברים
והמלצה מה לעשות.

במרבן שירותים דומים נעשים גם על-ידי
פונקציונרים אחרים העובדים במהיצת ראש הממשלה, בין אם זה מנהל הלשכה
שלו ובין אם זה המזכיר הצבאי.

פונקציונר אחר נחזק את הדו-סמך
לניהול האינטגרטיבי זה יועץ ראש הממשלה לתפקידים מיוחדים. הוא עומד
גם בנושאים של תיאום בין-משרדי ואכטחת לפייניס.

בנושא הכלכלי המובהק אין לראש הממשלה זרוע משלו. יש לו יועץ לעניני רווחה, הפועל בשטח של הפער החברתי, אבל, בנושא כמו המלצות ועדת בן-שחר - אין לראש הממשלה מכשיר משל עצמו. הוא סומך, בענין זה, על משרד האוצר. הוא סקיים ישיבות משותפות. למשל, לפני שבועיים קיים ישיבה משותפת עם שר האוצר ועם ועדת בן-שחר.

אגיד... על אותם גופים שהם בצל קורת-גג ראש הממשלה אך אינם תורמים לננושא שצינת. אלה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גנזן המדינה, אלה גופים גדולים יחסית. איני רואה דבר רע בכך שגופים אלה בטוור ראש הממשלה. להיפך, אם לא היו במטוור ראש הממשלה היתה מתעוררת בעייה היכן עליהם להיות. כיום, איש לא יחשוור במנכ"ל משרד ראש הממשלה שישפיע על המטוור. אני נפגש עם איש הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה חמש-שש פעמים בשנה. אנחנו מדברים על בעיות שיש לו, בעיקר של כוח-אדם. הבעייה שלו היא אין לאיש את הדרג הבינוני. אילו הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה היתה במסגרת משרד האוצר או משרד הפנים, היו חושדים בגופים אלה שהם אינטרנצטיים ומשפיעים על המטוור. הוא הדין בגנזן המדינה.

משרד ראש הממשלה הוכיח, כל השנים, שאיננו אימפריאליסטי. מאז 1970 עזרו את המטוור היחידות הבאות: מרכז ההסברה, הרשות לתכנון כלכלי, המעבדה הישראלית לפיסיקה, המכון לחקר הנגב, מחלקת הפרטום הממשלתית, המרכז למחקר תעשייתי והחפדה לחקר הימים והאגמים. יחידות נוספות, שעזבו את המטוור לפני 1970: חנדת הת"ירות, רשות השידור, נציבות שירות המדינה, תרגומי מדע, המדפים הממשלתי והחברה הישראלית למדליות. זו הוכחה שמטוור ראש הממשלה לא היה אימפריאליסטי. מטעמים אלה ואחרים, גופים אלה חסו בצל קורת-גג משרד ראש הממשלה ועזבו. אם יש מיכוי שגוף זה או אחר ייצא ממטוור ראש הממשלה למקום אחר - אנחנו מקדמים זאת בברכה.

הינו"ר י. קרגמן:
מנכ"ל משרד ראש הממשלה השיב על בקודה מרכזית שהועלתה על-ידי חבר-הכנסת פיינזמן ז"ל.

סקירה על המועצה הלאומית למחקר ופיתוח

א. טל:
את תפקידי המועצה הלאומית למחקר ופיתוח אפשר לסווג לשלושה: 1. ייעוץ לממשלה בכל הקשור עם מדיניות לאומית במחקר ופיתוח; 2. תיאום הפעולות המטווריות הקשורות עם מחקר ופיתוח; 3. פעולות שמעצם טבען סחייבות שתיעטינה על-ידי גוף מרכזי בממשלה ולא על-ידי משרד מסויים.

בסקירה הקצרה שלי אתייהס לחידושים שהונהגו בשנה האחרונה בכל אחת משלוש קבוצות התפקידיים האלה. אתחיל בדאשון, ייעוץ לממשלה בכל הקשור עם מדיניות לאומית במחקר ופיתוח. אין זה סוד שההתפתחות המועיית במדינת-ישראל, ביחס לגודלה של הארץ, היא יוצאת דופן, מבחינת היקפה ואיכותה. באופן יחסי לגודלנו - אנחנו בין המשקיעים הגדולים בעולם במחקר ופיתוח. יש לנו גם הישגים גדולים מאוד בתחום המחקר הבסיסי. ההתפתחות הזאת היא מן היום הדאשון לקיום המדינה. עוד ב-1949, במהלך הקרבות, ראש הממשלה המנוח דוד בן-גוריון הקים את המועצה המועיית, כמטל וכשכשיר לפיתוח מדיע. מאז אנחנו רואים עלייה מתמדת בתשתית המועיית במדינת-ישראל, במיוחד במה שקשור עם פיתוח הטוסדות להשכלה גבוהה ולמחקר.

בתוצאה מהתפתחות זו אנחנו עומדים היום בפני מצב יחיד במינו, ביחס למדינות אחרות. אנחנו מוצאים שקיים חוסר איזון שהוא בלתי מקובל במדינות תעשייתיות מפותח, בין ההשקעה שלנו במחקר במיסי לבין ההשקעה שלנו במחקר שימושי.

אספקט אחר - עורף היצע של מדענים לעומת קושי הקליטה שלהם במסק. אלה שתי בעיות יסוד של המדיניות הלאומית במחקר ופיתוח במדינת ישראל. כדי לחפל בכך ורוש מכשיר

א. סל:

בעל סמכות גדולה יותר מן הסמכות הקיימת. המוצעה יכולה, בכוחות עצמה, ליצור שינוי מהותי בשטח זה. גם המשפטים, כל אחד בפני עצמו, אינו יכול לעשות הרבה בשטח זה.

לאור המעיות האלה, שהחריפו עם גידול העלייה, הציעה המועצה לראש הממשלה, והממשלה קיבלה הצעה זו - להקים מחדש את ועדת השרים למדע וטכנולוגיה כמאשר שיבדוק את הסמכות הלאומית של המדעניות ויקבע את העדיפות בין הפעילויות השונות במחקר ופיתוח וייצור כלים מתאימים לתיאום בין ההשקעות שלנו בפיתוח התשתית וכוונת-אדם לבין ההשקעות הצרוטרות להפעלת התשתית הזאת והפעלת כוח האדם המדעי הזה לצרכי המחקר והחברה ולצרכים אחרים, שעוד אנחנו באים. זה הידוש ולא הידוש. זה הידוש מפני שועדת השרים לענייני מדע וטכנולוגיה לא הייתה קיימת זה שלוש שנים. זה לא הידוש, כי הייתה קיימת לפני כן, בתקופה של אי-אשכול המנוח היה ראש הממשלה ובשנה הראשונה לכהונתו צולדה מאיד. לאחר הבחירות של 1969, בוטלה ועדת השרים הזאת, ביחד עם ועדת שרים אחרות, מנימוקים של יעילות פעולות הממשלה.

מה שנוגע לתיאום הבין-משרדי - השיטה הקיימת של הפעלה מחקר ופיתוח בממשלה היא שיטה הפועלת באמצעות משרדי הממשלה. כל משרד מקדם את המחקר בהתאם לצרכיו. כך נוצר צורך לתאם את פעולת הממשלה. הממשלה הייתה לתת דגש לכנסת כגוף אחד. לפיכך יש צורך ליצור דרכים מיוחדות כדי להבטיח את התיאום בין משרדי הממשלה השונים. יש שתי דרכים שהן הידוש בשנה זו: אחת, הקימונו ועדת מדענים ראשיים למשרדי הממשלה שזה עיקר עיסוקה - לטפל בדגרים הנזוגעים בעצם טבעם ליותר ממשרד אחד. מדענים ראשיים קיימים בשמונה משרדים. ועדת המדענים הראשונים מוכנסת מדי פעם ועוסקת בעיות הבין-משרדיות. זו יכולה להיות בעייה של קשרי-חוץ פנימי; בעייה הנזוגעת לחומרים טוקסיים; בעייה הקשורה במחקרי איכות הטביעה וכהנה וכהנה. יש פורום בעל סמכות המתאם פעולות אלה. על-מנת שהפעולה של הפורום הזה ושל כל אחד מן המשרדים תהיה יעילה, דרושה מערכת אינטגרטיבית על מה שקורה במשרדים אחרים, מערכת אינטגרטיבית שוטפת וערכנית. לשם-כך הקימונו את בנק הנתונים למענקי מחקר ממשלתיים. כל מדען ראשי יכול להפעיל מחקר מחוץ לממשלה, בהתאם לצרכים שלו. על-מנת למנוע כפילויות הוא חייב, לפני שמקבל החלטה, להכניס את האינטגרטיבית שלו לבצע דיונים. בנק הנתונים מוציא דוחות על כל הבקשות העומדות על הפרק ועל אלה שאושרו הבנק עובר היטב. כל האינטגרטיבית מוציאה דו"ח כללי חשוב בתאום השוטף בין משרדי הממשלה. זה הידוש שלא היה בשנה קודמת.

בהחום הפעולה המרכזית - קידום שטחי המחקר - יש צורך שגוף מרכזי בממשלה ישפיל בכך ולא המשרדים השונים. יש הרבה תחומים כאלה ואתייתם לשלושה מהם.

לפני כשנה וחצי החליטה הממשלה להקים את המרכז לקליטה בקדע, כחלק מהמועצה הלאומית למחקר ופיתוח, על-מנת לסייע בקליטת מדענים-עולים. הברונה היא לקליטת מדענים עולים מכל הארצות, אם כי רובה המדענים העולים היו מצרית-המועצות. לפי אומדנים שלנו, אחרז אחד מהארכלוסייה העולה הם מדענים עולים. מדען הוא, קודמית כל, אקדמאי, אבל אדם שעיקר עיסוקו היה במחקר ופיתוח. לא מהנדס או דופא שעוסק בעבודה מקצועית. מהנדס או דופא העוסק במחקר או פיתוח ייכנס לקטגוריה של מדען עולה.

המרכז הוקם במשרד ראש הממשלה משתי סיבות: אחת, ראש הממשלה דאז, הגב' מאיר, רצתה לתת לנושא זה יוקרה בגלל החשיבות הפוליטית שהיה לזה אז. סיבה שנייה היא שכאשר מדובר במדענים עולים, לא מדובר רק במציאת פתרונות ופיתוחים, אלא הברונה היא להעזר בהם במגוון לפיתוח המחקר במדינת ישראל. היות ותפקיד המועצה הוא לייעץ ולהציע דרכים לפיתוח המחקר הכלכלי, השינוי של המרכז הזה במועצה יכול להיות יעיל ביותר.

א. טל:

מאז שהמרכז הוקם היו בטיפול 661 מדענים עולים. לא כולם טבריה-המועצות. חלקם הקטן מארצות הברית ומאמריקה הלטינית. 240 עדיין נמצאים בטיפול המרכז ולא נמצאה להם עדיין תעסוקה מתאימה. 412 נקלטו במוסדות שונים. מניין 412 - 230 הם מדענים שמקבלים תמיכה לצורך התעסוקה שלהם; 136 מדענים מצאו תעסוקה במוסדות ללא צורך בתמיכה - בדרך-כלל אלה שני סוגים של אנשים, או מדענים יוצאי-ורופן טבחינת רמתם או טכנולוגים הנדרשים במשק. שהמשק זקוק להם, למשל, בתעשיית המתכת, בתעשייה הכימית. בין העולים יש אנשים בעלי יידע מיוחד שהתעשייה זקוקה להם בכל מחיר.

ח. קורפני: מנין המדענים האלה אף אחד לא ירד מן הארץ?

א. טל: אנחנו יודעים שחלק מן המדענים האלה נוסעים לחוץ-לארץ לתקופות מסויימות. יש חשש לגבי חלק מהם שלא יחזרו.

מנין הנקלטים בארץ שקיבלו תמיכה לצורך התעסוקה שלהם - 155 נקלטו באוניברסיטות; 9-10 במכוני מחקר; 30 - במשרדי מסלה ומוסדות ציבור ו-37 בבנקים ובמפעלי תעשייה.

עוד 46 איש נקלטו בשיטה של קבוצות.

מה רמת המדענים העולים?

א. טל: ממוצע הרמה של מדען עולה הוא הממוצע של הרמה הישראלית. אחוז קטן מהם מצטיינים. המצטיינים ביותר אינם מקבלים היתר יציאה מברית-המועצות. אם הם מצליחים לצאת - זה בגלל שהם פעילים מאוד או שהיתה אי-הבנה לגבי התרומה המקצועית שלהם. הם למדו מן הצטיינים ובהרבה מקרים לא נותנים שחרור לאדם בלי שהאקדמיה הרוסית מחווה דעתו על סיבו כהדען. לא מדובר רק על העוסקים בתחום הצטווני אלא גם על העוסקים בתחום המחקר הבסיסי.

חלק לא קטן מן העולים המדענים הם למטה מן הממוצע. הם לא יוכלו להיקלט. לגביהם הבעיה היא של הטבה לתחומי פעילות שאינה מחקרית. אפשר להסב חוקר פיסיקאי לעבודה מסויימת באלקטרוניקה.

הקליטה נעשית בשני סטלולים - האחד, האישי. מנסים ליישם את המדען העולה במוסד המתאים לו ביותר. זו דרך אחת, אבל היא אינה פותרת את כל הבעיות, למשל, כאשר עבודת המדען זקוקה לסיוע רחב. לדוגמה, אדם שמוחה באלקטרו-כימיה; הצלחתו אינה תלויה רק באפשרות אישית אלא באפשרויות שנותנים לו בתוך קבוצה שלמה. הוחלט להקים קבוצות מחקר שהייתה מבוססות על מדענים עולים. יהיו בהן גם ישראלים. מדובר בקבוצות של 10-15 מדענים. עד היום הקמנו 29 קבוצות כאלה, רעיון הקבוצות לא רק מאפשר סיכוי להשיג תוצאה אלא גם יוצר מקומות תעסוקה. במסגרת הקבוצות קלטנו 46 מדענים עולים ויש לנו עדיין 100 מקומות פנויים למדענים בתחומים אלה. אנחנו יוצרים מראש משרות ואפשרות תעסוקה ובכך מעלים את כוח המשיכה לעליית מדענים. בתקופה מסויימת נשלחו מכאן מכתבים שאין משרות למדענים. היום המצב הפוך. כותבים: יש משרות; אתם יכולים לבוא. ברעיון הקבוצות יש גם בסיון אחר - לכוון את הפעילות לזו שאים בעלי עדיפות למשק.

התנאים הניתנים הם: 120,000 לירות לשנה למדען, למשך שנתיים, כאשר תוך שנתיים שאלה ההמשך היא פתוחה. יש מקרים שאנחנו יודעים שהאנשים נקלטו במוסדות אלה. יש מקרים שזה לא ברור. קביעת תנאי מוקדם שבתום תקופת הקליטה על המוסד לקלוט את המדענים תהווה מעצור. רוב המדענים הם אנשים שאי-אפשר להעריך מראש את התרומה שלהם. קל יותר להעריך את התרומה של אנשים שהמערב,

על-סמך פרסומים שלהם ועל-סמך דעות. אי-אפשר לקבל חוות-דעת
מסדענים עמיתים מברית-המועצות. המוסדות אליהם רוצים להתחייב מראש
לקלוט אותם. לפיכך, שאלת ההסך בתום שנתיים של החמיכה היא שאלה
מתוחה. זו אחת השאלות הקשות שבעמוד בפנינו בעוד שנה, כאשר שיטת
החמיכה תעבור את תקופת השנתיים.

התקציב לא מן הסוכנות היהודית.
הסוכנות היהודית מקבלת כספים אלה מתוך המענק של ממשלת ארצות-הברית
לקליטת מדענים עולים. היתה כאן בעייה עדינה באיזו מידה אפשר
להציג דוחות שוכללים מדענים שאינם מברית-המועצות. קודם-כל, המספר
קטן. הרושם הוא שאיכשהו העניין יסתדר.

הנייהול הוא מורכב, מפני שצריך להיות
מתואם עם כמה משרדים, עם הסוכנות שהיא אחראית כלפינו המענק
וכן עם משרד הקליטה המעניק לעולה את כל התנאים האחרים, מלבד התעמוקתיים.

האם גודל המענק הוא כזה שהמוסדות
אינם צריכים להשתתף?

ח. קורמן:

בדרך-כלל זה מספיק. הסכום הזה נקבע
לפני הפיחה. אנחנו בודקים מה
יהיה הסכום החדש. סכום זה מכסה את המשכורות, תקציב המחקר ולפעמים
גם ציוד שוטף. יש מקרים שאנחנו מעניקים הלוואה לרכישת ציוד יותר
כבד. אם המדען נקלט במוסד קליטת קבע, ההלוואה הופכת למענק.

א. טל:

מבחינת הניהול - הקיפוננו ועדה מנחה
שבדאשה עמד עד היום פרופ' יובל גאמן. ועדה זו צריכה להנחות את
המדען לקליטה ומדע. מדי פעם היא שומעת דיונים וחשבוניות ונחמנות
הנחיות.

יש ועדה מייוחדת שאני היושב-ראש שלה,
העוסקת באישור הקמת קבוצות מחקר.

ועדה שלישית מאשרת את המדענים הבודדים
בכל אחת מן הקבוצות האלה. יושבים בהן קודם-כל נציגי המשרדים הצרפתיים
גם נציג משרד העבודה שיש לו אחריות, על-פי החוק, על העסקות.
יושבים בה מדענים ממוסדות שונים, כל-אחד על בסיס אישי ולא מוסדי.
יושבים גם מדענים עולים. עמדתו על-כך שבתהליך ההנחיה יישבו
מדענים עולים. זה חשוב, כי הם הבודדים של המדענים העולים עצמם.
כך אנחנו יכולים להעריך באיזו מידה האמצעים שאנחנו נוקטים חיוניים.

אעבור לבזשא של המתקת מים. לפני
שנה דיווחתי על המצב. אנחנו מדברים על הקמת מתקן החפלה גדול
בתפוקה של 40,000 מטרים מעוקבים ליום. המתקן שהוקם באילת עובד
בהצלחה רבה מאוד. אנחנו עכשיו בשלב השני. בשלב השני המתקן יהיה
גדול פי 10 ויפיק 40,000 מטרים מעוקבים ליום. ההתכנית הזאת צריכה
להתבצע בשותפות עם ממשלת ארצות-הברית. ההסכם צריך היה לקבל את
אישורו הסופי על-ידי הנשיא. המצב המדיני היום עדיין איננו מאפשר
את האישור הסופי. קיימת הסכמה בכל הודגים הטכניים. מהבחינה לאישור
הסופי. זה יהיה חלק מההסכם הכללי של הסיוע למדינת ישראל.

הפיתוח הזה נעשה למטרות ישראליות,
אבל הניב פירות מבחינת פיתוח תעשייתי. יש לנו הזמנות בסכומים
הקרובים ל-10 מיליון דולר, למתקנים לשיווק בחוף-לארץ, בטכנולוגיה
המוספדת בחוברת שלפניכם. אנחנו מניחים שהביקוש לטכנולוגיה הזאת
יגדל, כי על סמך הנסיון שלנו אנחנו יכולים להגיד שזו טכנולוגיה זולה
יותר, טובה יותר ואמינה יותר, לפי שעה. (אין לזה קשר לשיטת זרחין).

אשר למחירים - המתקן באילת מייצר
בערך במחיר של 5.5 לירות למטר מעוקב. יש לזכור שבסופו של דבר
זה היה מתקן בסיווגי. מתקן זה מספיק היום מים לאילת. אם היינו

א. טל:

צריכים לבנות היום מתקן לאספקת מים, היינו מיימים מתקן גדול יותר. המתקן באשדוד יהיה גדול פי 10. מחיר המים בו יירד ל-1.60 לירות למטר מעוקב. הגודל האופטימלי של מתקן יהיה של 100 מיליון גלון ליום. אז מחיר המים יהיה בערך 1 לירות למטר מעוקב. אם נשורה זאת למחירים בטכנולוגיה אמריקאית, הרי שם כל מטר מעוקב מים עולה 30 אגורות יותר. התהליך הישראלי זול ב-30% לערך. זה הישג לא מבוטל. יש לקחת בחשבון לא רק שהמים זולים יותר, אלא שבדרך זו יצרנו תשתית לא מבוטלת של תעשיית ייצור מתקנים. זוהי טכנולוגיה המבוססת על טמפרטורה יותר נמוכה, ולטמפרטורה הנמוכה יותר אנחנו מתאימים את כל המערכת. אנחנו מסתמשים בצנורות אלומיניום שהם זולים יותר, שאפשר להשתמש בהם רק בטמפרטורות יותר נמוכות.

אנחנו מצפים שבסוף 1977 תחילת 1978 יתחיל לפעול המתקן באשדוד. לפי ההסכם עם האמריקאים הוא צריך להיות בהוצאה 5 שנים. אין צורך לחכות חמש שנים מלאות כדי לקבל החלטה על הקמת המתקן הגדול יותר. המתקן הגדול יותר יהיה אוסף של מתקנים מן הסוג הזה. אחרי שהמתקן באשדוד יפעל שנתיים-שלוש, אפשר יהיה להתחיל להקים את המתקן הגדול יותר. כלומר, בערך בשנת 1980 נקים את המתקן הגדול יותר.

מה ההשקעה במתקן באשדוד?

צ. גרשוני:

עם חמש שנים של הוצאה - 5 מיליון דולר.

א. טל:

האם הניצוץ מתעכב בגלל האמריקאים?

צ. גרשוני:

הממשלה החליטה ללכת לזה בכוחות עצמה. אנחנו משאירים אופציה לאמריקאים להצטרף. זה מראה לאמריקאים שאנחנו טאמינים בטכנולוגיה הזאת וזה מוכיח להם שהחלטה שלהם על השתתפות היא טובה.

א. טל:

הנושא השלישי שאני רוצה לעבור עליו הוא של קשרי-חוץ ומדע. למדינת-ישראל יש הישגים גדולים במדע, אבל היא בכל-זאת מדינה קטנה. היא אינה יכולה להיות אוטורקית בתחום מחקר ופיתוח. כל המדינות מפתחות קשרים עם מדינות אחרות. יש לכך שתי מטרות - אחת, לעקור אחר ההתפתחות בארצות אחרות; שנייה - להקים מפעלים משותפים. יש מאגר של כסף משותף שהולך לאותה מטרה. באותו קו מחשבה גם אנחנו פעלנו. פיתחנו קשרים עם 20 מדינות. אופי הקשרים שונה ממדינה למדינה. יש מדינות שאין יש רק חילופי מדענים; יש מדינות אתן אנחנו מקיימים סימפוזיונים משותפים ויש מדינות שיש לנו אתן פרויקטים משותפים. יש קשרים עם מדינות בהם כל צד מכסה את ההוצאה בארצו. יש צורה אחרת של פרויקטים משותפים, כאשר הצד השני מסמן חלק ניכר של ההוצאה במדינת-ישראל. זה המקרה עם גרמניה. יש לנו הסכם עם המשרד לטכנולוגיה הגרמני, המגיע ל-10 מיליון דולרים לשנה למחקרים המבוצעים בארץ. בחלק מן המחקרים הללו יש קבוצות עבודה מקבילות בגרמניה ובישראל - בנושא של אצות, כלייה מלאכותית ואלקטרוניות למצבורים. רוב המחקרים מבוצעים כאן, כאשר השתתפות המוצעה בהם היא נמוכה - מגיעה ל-25%, חוץ מאשר במקרה יוצא דופן בו ההשתתפות שלנו תגיע ל-50%. אלה מחקרים בתחומים שימושיים. הם נקבעים לפי עדיפויות ישראליות. הם צריכים להיות בהתאמה עם עדיפויות של הצד המסמן.

אחרי כן סקירת ש. טולדנו, היועץ לענייני ערבים - סודי.